МУСТАҲКАМ БЛОК НОМЗОДЛАРИ

(Боши биринчи бетда).

завод фрезерчиси **Валентина Михайловна Лохнина**ни Москва сайлов округидан Россия Федерацияси Олий Совети депутатлигига ўз номзодлари, деб атадилар.

Смоленск областидаги Ярцево ип газлама комбинатининг ходимлари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари **Гайдар Алиевич Алиев** билан шу корхонанинг тўқувчиси **Любовь Ивановна Молоткова**ни Ярцево сайлов округидан РСФСР Олий Совети депутатлигига номзодлар этиб кўрсатдилар.

«Томлеспром» бирлашмаси Каргасок ўрмон саноат комбинатининг ишчилари ва хизматчилари ўз йиғилишида КПСС Марказий Комитетининг секретари **Егор Кузьмич Лигачев** билан комбинат ёғоч тайёрлаш комплексининг бригадири **Юрий Кузьмич Ушаков**ни Томск область Колпашево сайлов округидан РСФСР Олий Совети депутатлигига ўз номзодлари қилиб кўрсатдилар.

Тула аниқ машинасозлиги заводининг меҳнатчилари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий комитетининг секретари **Григорий Васильевич Романов** билан корхона монтажчиси **Марина Владимировна Калинина**ни Совет сайлов округидан РСФСР Олий Совети депутатлигига ўз номзодлари деб атадилар.

Востокстрой министрлиги Главякутстройга қарашли биринчи трест-майдончасининг коллективи **Николай Александрович Тихонов** билан монтажчилар бригадири **Михаил Павлович Журбин**ни Якутск сайлов округидан РСФСР Олий Совети депутатлигига ўз номзодлари қилиб тавсия этди.

Украина ССР Фанлар академияси Физика-техника институти коллективининг Харьковда бўлиб ўтган йиғилишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Украина Компартияси Марказий Комитети биринчи секретари **Владимир Васильевич Щербицкий** билан Украина ССР Фанлар академиясининг академиги **Владимир Григорьевич Сергеев** Киев сайлов округидан Украина ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар қилиб тавсия этилдилар.

Чимкент область, Олғабос районидаги «Красная НИВА» совхози меҳнатчиларининг йиғилиши КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Динмуҳаммад Аҳмедович Кунаев** билан совхоз механизатори, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Отабек Сатмурзаев**ни Глинка сайлов округидан Қозоғистон ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар этиб кўрсатишга қарор қилди.

Рустави металлургия заводининг ишчилари, инженер-техник ходимлари ва хизматчилари **Константин Устинович Черненко** билан домна цехининг горнойи **Зураб Иванович Ломидзе**ни Металлурглар сайлов округидан Грузия ССР Олий Совети депутатлигига ўз номзодлари, деб атадилар.

Цители-Цкаро районидаги Земо-Кеди қишлоғи колхозининг меҳнатчилари КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, Грузия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари **Эдуард Амвросиевич Шеварднадзе** билан колхоз правлениеси раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Арсен Алексеевич Кобаидзе**ни Земо-Кеди сайлов округидан Грузия ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар этиб кўрсатдилар.

Молдавия ССР Чимишлия районидаги Ленин номли колхозда бўлиб ўтган йиғилиш қатнашчилари **Михаил Сергеевич Горбачев** билан хўжалик узумчилик бригадасининг бошлиғи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Иван Степанович Оборочану**ни Михайловск сайлов округидан Молдавия ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар қилиб кўрсатдилар.

Кўлоб область Восе районидаги Ленин номли колхозда бўлиб ўтган йиғилиш қатнашчилари **Константин Устинович Черненко** билан шу колхоз раиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Мирали Маҳмадалиев**ни Ленин сайлов округидан Тожикистон ССР Олий Совети депутатлигига номзодлар этиб кўрсатишга бир овоздан қарор қилдилар.

(ТАСС).

ЭНЕРГЕТИКЛАР КУНИГА БАҒИШЛАНАДИ

21 декабрда Москвада энергетиклар кунига бағишланиб тантанали кеча бўлди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитети секретари В. И. Долгих, КПСС Марказий Комитетининг масъул ходимлари, бир қанча министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари, ишлаб чиқариш илғорлари, олимлар, пойтахт жамоатчилиги вакиллари президиумга чиқадилар.

СССР энергетика ва электрлаштириш министри П. С. Непорожний доклад қилди. У КПСС XXVI съезди, партия Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари тармоқ олдига қўйган вазифаларни ҳал этиш йўллари тўғрисида, энергетика корхоналари ва қурилишларида ишга туширилаётган резервлар ҳақида сўзлади.

Тармоқ ходимлари йил ва умуман беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш учун бутун куч, билим, тажрибани сарфлаймиз, деб ваъда бердилар.

(ТАСС).

БУНЁДКОРЛИК ИШЛАРИНИНГ САМАРАЛАРИ

ТЕРМИЗ, 22 декабрь. (ЎзТАГ). Бугун Термизда Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартиясининг 60 йиллигига бағишланган тантанали мажлис бўлди. Область партия комитетининг биринчи секретари А. Қ. Каримов доклад қилди.

Мажлис иштирокчилари Сурхондарё области ҳаётида олтмиш йил мобайнида рўй берган катта ўзгаришлар тўғрисида фахрланиб гапирдилар. Революцияга қадар саноати бутунлай бўлмаган ўлкада ҳозир кўмир, нефть, газ қазиб олинмоқда, пахта толаси, ўсимлик мойи ва сарёғ, бинокорлик материаллари, бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқарадиган ўнлаб корхоналар ишлаб турибди. Совет давлатининг жуда катта ёрдами туфайли Сурхон — Шеробод дашти таниб бўлмас даражада ўзгарди. Сув омборлари қурилганлиги ва улар негизида улкан суғориш системаларининг вужудга келтирилганлиги натижасида бу ерда кейинги ўн йиллар мобайнидагина илгари ҳувиллаб ётган 90 минг гектардан кўпроқ ерни ўзлаштириш мумкин бўлди. Сурхондарё области пахтанинг энг қимматли ингичка толали навларини етиштириш юзасидан мамлакатда олдинги ўринлардан бирига чиқди.

Область меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети 1984 йил октябрь Пленумининг қарорларини, ўртоқ К. У. Черненконинг КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси мажлисида сўзлаган нутқини астойдил маъқуллаб, кутиб олдилар. Меҳнат коллективларида беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш ва КПСС XXVII съездини муносиб кутиб олиш учун мусобақа кенг авж олдириб юборилди.

Республика ва Ўзбекистон Компартиясининг юбилейига бағишланган тантаналар областнинг ҳамма районларида бўлиб ўтди.

ДОИМИЙ КОМИССИЯ МАЖЛИСИ

Ўзбекистон ССР Олий Совети саноат доимий комиссияси ўзининг 22 декабрдаги мажлисида Бутуниттифоқ «Союзмашхлопководства» саноат бирлашмасининг меҳнатни ташкил этиш бригада формасини жорий этиш ва унинг самарадорлигини ошириш соҳасидаги фаолияти билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилди.

Комиссия меҳнатни ташкил этиш бригада формаларини ривожлантириш борасида қилинган муайян ишлар натижасида Бутуниттифоқ «Союзмашхлопководства» саноат бирлашмаси корхоналарида меҳнат интизоми мустаҳкамланганлигини, кадрлар қўнимсизлиги ва иш вақтининг зое кетиши камайганлигини, кўплаб иқтисодий самара олинганлигини уқтирди.

Шу билан бирга бирлашманинг барча корхоналарида ҳам меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг илғор усулларини оммалаштиришга етарли эътибор бериляпти, деб бўлмайди. Бир қанча корхоналарда ўртача иш ҳақининг ўсиши меҳнат унумдорлигининг ошишидан ўзиб кетмоқда, бригадаларни металл, заготовкалар, комплектловчи деталлар билан узлуксиз таъминлашда жиддий камчиликларга йўл қўйилмоқда.

Комиссия Бутуниттифоқ «Союзмашхлопководства» ишлаб чиқариш бирлашмаси раҳбарларига мажлисда қайд этиб ўтилган нуқсонларни бартараф этиш юзасидан таъсирчан чоралар кўришни тавсия этди. Бирлашманинг айниқса бу соҳада орқада қолаётган корхоналарида меҳнатни ташкил этишнинг коллектив формаларини жорий қилиш ва такомиллаштириш устидан доимий контролликни амалга ошириш лозим. Илғор коллективларнинг хўжалик ҳисобидаги пудратни ташкил этиш ҳамда бригадалар составига инженерлар ва техникларни киритиш борасидаги тажрибасини кенг пропаганда қилиш ва ёйиш зарур.

(ЎзТАГ).

ИРРИГАТОРЛАРГА МУКОФОТЛАР

22 декабрь куни Тошкентда республика сув хўжалиги қурилиши илғорларидан бир группасига СССР Министрлар Советининг мукофотлари топширилди. Лауреатлар орасида Шеробод магистрал канали ўнг тармоғи қурилишида энг юқори меҳнат унумдорлигига эришган илғор гидромеханизаторлар, автотранспортчилар, ана шу ирригация иншоотининг оригинал лойиҳасини ишлаб чиқишда қатнашган инженер-техник ходимлар бор. Бу ирригация иншооти Сурхон-Шеробод даштида пахтанинг айниқса қимматли бўлган ингичка толали навларини ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини гарантияланган тарзда етиштиришнинг йирик зонасини вужудга келтириш имконини берди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, Главсредазирсовхозстрой ва Ўзбекистон ССР Сув хўжалиги қурилиши давлат комитети ходимларига СССР Министрлар Совети мукофоти лауреатлари дипломлари ҳамда кўкракка тақиладиган нишонларини топширди.

(ЎзТАГ).

ДЕҲҚОН БЎЛСАНГ, ШУДГОР ҚИЛ!

Республика областларида шудгорлашнинг бориши тўғрисида шу йил 22 декабрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Топшириққа нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда шудгорланган майдон; учинчи устун — мавсум бошидан буён

Тошкент	0,1	95,3
Наманган	—	89,4
Бухоро	—	81,6
Хоразм	—	71,3
Жиззах	0,7	66,9
Навоий	0,2	66,4
ҚҚАССР	—	66,0
Фарғона	—	62,2
Қашқадарё	2,9	58,4
Андижон	1,1	55,4
Сирдарё	0,3	53,6
Самарқанд	0,8	48,1
Сурхондарё	3,3	47,8
Республика бўйича:	0,9	66,1

МЕҲНАТ КОЛЛЕКТИВЛАРИДА

◆ ВАЪДАГА ВАФО

Тахиатош ГРЭСининг энергетиклари юбилей йили социалистик мажбуриятларини муддатидан илгари бажардилар. Ваъдага биноан улар топшириққа қўшимча кўплаб электр энергияси ҳосил қилдилар. Ҳосил қилинган энергия Қорақалпоғистон, Хоразм ва Тошовуз областларидан иборат бутун бир регион учун икки кунга етади. Бунда 100 тоннадан кўп шартли ёқилғи, 2 миллион киловатт соат энергия тежалди. Социалистик мусобақада станциянинг ветеранлари,— слесарлар Р. Нурумбетов, А. Климов, В. Ивлевлар пешқадамлик қилиб, корхона бўйича беш йиллик топшириқларини биринчи бўлиб адо этдилар.

◆ ҚУВВАТ ОРТДИ

Навоий сут заводининг коллективи Бутуниттифоқ социалистик мусобақасига қўшилиб ҳамда юбилей йилини муносиб нишонлаш мақсадида зарбдорларча меҳнат қилиб маҳсулотни анча кўпайтирди. Корхонанинг қуввати қарийб учдан бир ҳисса ортди. Ишлаб чиқаришни тўхтатмаган ҳолда корхонани реконструкция қилиш натижасида ана шундай ютуққа эришилди. Пакетланган кефир, қаймоқ чиқарувчи қўшимча линиялар ўрнатилди. Қаймоқ қадоқлайдиган автоматлар ишга туширилди. Бундан ташқари корхонада мороженое ишлаб чиқариш цехи очилди.

◆ ТЕЗ ВА ПУХТА

Ангрендаги «Ўзбекшахтострой» трестида уй-жой ва жамоат бинолари томини ёпишнинг янги технологияси жорий этилди. Эндиликда илгари қўллаб келинган рубероид ўрнига махсус йўл битуми билан асбест қоришмаси ишлатилмоқда. Бундай аралашманинг ишлатилиши биноларни қор ва ёмғирдан пухта асрайди. Бундан ташқари янги усул билан том ёпишда меҳнат сарфи анча камаяди ва арзонга тушади.

ҒОЯВИЙЛИК — АДАБИЁТИМИЗНИНГ БОШ МЕЗОНИ

Ёзувчи — инсон қалбининг куйчиси. У инсонни шарафлайди, миллионларнинг юрагидаги миннатдорликни, меҳнаткаш инсон нигоҳидаги ёлқинни, ҳазрати ишчи кўксидаги ҳароратни, журъатни, орзу-умидларни, қайноқ далалар заҳматкашларининг устоз ва шогирдлари дилида аланга олган ғайратни, ташаббусларни асарларига кўчиради. У меҳнат кишисининг ёрқин образини чизади. Чизадигина эмас, уни қаҳрамон даражасига кўтариб, поэтик образлар талқинида халққа тақдим этади. Партия етук социализм даврида адабиёт ва санъат, айниқса турмуш тарзимизнинг манбаларини, халқ турмушини ёрқин образларда ифода этишни ижодкорнинг энг муҳим вазифасидир деб уқтирди.

Кўпмиллатли совет адабиётимизнинг куч-қудрати шундаки, у коммунистик ғоявийлик руҳи билан йўғрилган бўлиб, жонажон партиямизнинг буюк иродаси халқимизнинг тарихий ишларида рўёбга чиқмоқда. Бизнинг адабиётимиз коммунизм бунёдкори бўлмиш қаҳрамон совет халқи билан қондош ва жондошдир. У одамлар қалби ва онгига, ҳис-туйғулари ва фикр-ўйларига баракали таъсир ўтказиб, янги инсон дунёқарашини, унинг маънавий эстетик идеалларини шакллантиришда кўмаклашади, жамиятнинг маънавий хазинасини бойитади, ҳаётни идрок этишдагина эмас, балки уни қайта қуришда ҳам қудратли восита бўлиб хизмат қилади.

В. И. Ленин ўзининг машҳур «Партия ташкилоти ва партия адабиёти» мақоласида шундай деган эди: **«Адабиёт иши — умумпролетар ишининг бир қисми бўлиши керак, бутун ишчилар синфининг бутун онгли авангарди юргизиб турган ягона-яхлит катта бир социал-демократик механизмнинг «паррак ва винтчаси» бўлмоғи керак. Адабиёт иши уюшган, планли, бирлашган социал-демократик партия ишининг таркибий қисми бўлиши керак».**

Кўпмиллатли совет адабиёти буюк реалист Максим Горький, оташин революционер шоир Владимир Маяковскийнинг маҳорат мактабида камол топди, йўғрилди, тобланди. Социалистик реализм методини ижод байроғи деб билган сўз санъаткорлари мана ярим асрдан буён бирдай фаол ишлаб, ижод қилиб, партия ва ҳукуматимиз кун тартибига қўйган улуғвор вазифаларни бажаришда ажойиб ютуқларга эришдилар. Адабиётимизнинг бугунги равнақи, ютуқлари, юксалиши биринчи навбатда партиямизнинг оталарча ғамхўрлиги туфайлидир.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ К. У. Черненко СССР Ёзувчилар союзининг 50 йиллигига бағишланган юбилей пленумида сўзлаган нутқида ғоявий қуролларимиз арсеналида энг муҳим ўрин тутган адабиёт ва санъатга юксак баҳо берди. **«Бу адабиёт, — халқ билан, партия, мамлакат билан ҳамнафас бўлиб яшаётган адабиётдир. Унинг саҳифаларида Ленин ва сафдошларининг, граждан уруши ва биринчи беш йилликлар қаҳрамонларининг, Улуғ Ватан уруши ўлмас жангчиларининг улуғвор сиймолари бутун борлиғича намоён бўлади. Бу — марказида меҳнат аҳли ва меҳнат қўйнидаги инсон, синчков, изланувчи, фаол, актив социализм қурувчиси турган адабиётдир. Бу — ўз замондошини, унинг бутун мураккаб ички дунёси ва маънавий изланишларини, унинг қувончлари ва ташвишларини, ҳақиқат ва адолатга интилишларини тушуниб, тасвирлай оладиган адабиётдир».**

Совет адабиётининг жанговар отрядларидан бири бўлган ўзбек совет адабиёти ўзининг илк қадамлариданоқ олижаноб мақсадлар учун курашда Горький ва Маяковский, Фадеев ва Шолохов ажойиб тарзда бошлаб берган ишни муваффақият билан давом эттирмоқда. Буюк адабиёт арбобларининг маҳорати, изланишлари ўзбек ёзувчилари учун ўзига хос мактаб ролини ўтади. «Яша, Шўро» ва «Байналминал марши» билан улуғ инқилоб ғояларини тараннум этган Ҳамза ва Садриддин Айнийнинг ватанпарварлиги, фидойилиги ёзувчиларимизни илҳомлантирди. Абдулла Қодирий, Ғафур Ғулом, Ойбек, Ҳамид Олимжон, Комил Яшин, Абдулла Қаҳҳор, Зулфия, Уйғун, Сергей Бородин, Мақсуд Шайхзода, Ғайратий, Ойдин, Миртемир, Михаил Шевердин, Собир Абдулла, Ҳамид Ғулом, Рамз Бобожон, Александр Удалов каби ёзувчилар ўзбек совет адабиётининг ажойиб намуналарини яратдилар. Уларнинг изланишлари энг аввало мамлакатимиз ва халқ ҳаётидаги муҳим ижтимоий-сиёсий воқеаларга қаратилди. Ёзувчиларимиз замонавий мавзуларда романлар, қиссалар, шеърий ва драматик асарлар билан бир қаторда тарихий мавзуда оригинал асарлар яратдилар.

Ягона, монолит кўпмиллатли совет адабиётининг таркибий қисми бўлган ўзбек совет адабиёти умумиттифоқ адабиёти хазинасига бошқа қардош халқлар адабиёти қатори баракали ҳисса қўшди. Ёзувчиларнинг I Бутуниттифоқ съезди вужудга келтирган муҳитнинг мантиқий оқибати сифатида ўзбек адабиётининг ўзи ҳам ҳозир интернационал адабиётга айланди. Бу адабиётни ўзбек ва рус, қорақалпоқ ва татар, корейс ва уйғур ҳамда бошқа миллат ва элатларнинг вакиллари яратмоқдалар.

Ўзбек ёзувчиларининг бир қатор асарлари Бутуниттифоқ китобхонларининг маънавий мулкига айланди. Бунда шубҳасиз рус ёзувчилари, танқидчилари, адабиётшуносларининг ҳам хизмати катта. Н. Тихонов, К. Симонов, Г. Марков, В. Кожевников, Н. Грибачев, В. Озеров, А. Софронов, З. Кедрина, Ю. Суровцев каби етук рус ёзувчиларининг беғараз ёрдамини эътироф этмоғимиз даркор.

Республикамиз ўтган 60 йил ичида қўлга киритган ютуқларда сўз санъаткорларининг муносиб ҳиссаси бор. Қалам аҳллари халқ билан ҳамиша ҳамнафас бўлиб, халқ меҳнатини тараннум этдилар, янги ташаббуслар туғилган жойларга бориб, омма ҳаракатининг моҳиятини ўз вақтида таҳлил этдилар. Айни пайтда даврнинг долзарб проблемалари хусусида ўз вақтида ўзларининг фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Бундай актив ижодий фаолият, ҳамнафаслик ўзининг ажойиб самараларини бермоқда.

Айни пайтда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленуми ижодкорлар тараққиётимизга тўғаноқ бўлаётган иллатларга, турмуш тарзимизга зид бўлган барча носоғлом нарсаларга қарши муросасиз кураш олиб боришлари зарурлигини уқтирди. Адабиёт ва санъатимизнинг шу соҳадаги долзарб вазифалари Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетида шу йил март ойида ижодкор зиёлилар вакиллари билан бўлиб ўтган учрашувда ҳам аниқ-равшан белгилаб берилди.

Баъзан чуқур мазмунга эга бўлмаган ва ҳаёт юзаки тасвирланган сийқа, саёз асарлар ҳамон пайдо бўлаётганлиги билан муроса қилиб бўлмайди. Замонавийлик мавзуи адабиётимизда тобора етакчи мавзу бўлиб бораётганлиги яхши, аммо кўпинча у ҳозирги меҳнаткаш руҳиятига сингиб бормасдан, унинг ташвишлари ва орзу-умидларини, бой ички дунёсини чуқур билмасдан, юзаки ҳал этилмоқда.

Маълумки, воқеаларни, характерларни жозибали, хусусан ишонарли қилиб, тўла далилланган шаклда ифодалаш бадиийликнинг энг муҳим талабларидан биридир. Бу ўринда Лев Толстойнинг қуйидаги сўзларини эслаш жоиздир. Бадиий асардаги воқеаларни китобхон худди шу асардагидек бўлиши керак, бошқача бўлиши мумкин эмас деб тушунсагина, асар бадиий қимматга эга бўлади, деган эди улуғ ёзувчи.

Шундай экан, ҳозирги пайтда ҳақиқий ватанпарвар, ўз ишининг билимдони бўлган чин инсонгина санъатда бутун улуғворлиги, маънавий бойлиги билан кенг кўламда акс этишга муносибдир. Бутун вужуди билан меҳнат аҳли орасидан чиққан бизнинг санъаткорларимиз учун бундан ҳам олижаноброқ, бундан ҳам илҳомбахшроқ вазифа йўқ. Давримиз ажойиб қаҳрамонларга бой, ана шу замондошларимизнинг яхлит, тўлақонли образини бадиий бўёқларда ёритиш санъаткорнинг энг муҳим бурчи ҳисобланади. Ёзувчининг гражданлик позицияси ҳам худди шундан келиб чиқади. Дарвоқе, КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил июнь Пленумида таъкидланганидек, гражданлик позицияси ёзувчиларимиз ижодида асосий позиция бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Партиявий ёндашувгина замонамизнинг етакчи тенденцияларини ҳаққоний ёритишга ёрдам беради. Чинакам истеъдод эгаси ўзини ҳаётдан ажратиб қўймайди, воқелик безаб кўрсатилишига ҳам, салбий ҳодисалар сунъий равишда бўрттириб юборилишига ҳам йўл қўймайди.

Баъзан бадиий асарларда замондошларимизнинг тўлақонли образини яратиш ўрнига омадсиз қисматлар, оилавий келишмовчиликлар, лоқайдлик сингари ҳоллар олдинги ўринга чиқарилмоқда. Ҳаётимиз ғоявий-сиёсий ва маънавий қиёфаси намуна бўла оладиган қаҳрамонларга бой. Улар биз билан ёнма-ён яшайди, меҳнат қилади. Кашфиётлар яратади, қурилмалар очади, мураккаб дастгоҳларни бошқаради.

Айрим ёзувчиларимиз замонавийликни бошқача талқин қилишади. Улар ўртамиёна асарларни китобхонга тақдим этишга журъат этишади. Бундай қараганда улар ёзиб ташлаган асарлар беш йилликнинг улкан қурилишларида жасорат кўрсатаётган бунёдкорлар ҳақида ҳикоя қилади. Уларни ўқиб чиққанингда наҳотки, замондошларимизнинг маънавий дунёси шунчалик қашшоқ бўлса деб ажабланасан. Асар қаҳрамонлари иш ўрнига нуқул баҳс юритишади, мажлисларда бир-бирларини аямасдан танқид қилишади. Амалий ишга келганда уларда намуна бўларлик бирор фазилатни, меҳнатсеварликни учратиш маҳол.

Ғоявий ва бадиий жиҳатдан заиф асарлар мазмунининг актуаллиги билан ниқобланмаслиги ва оқланмаслиги керак. Айни пайтда энг муҳим ва актуал мавзулар бадиий жиҳатдан энг юксак маҳоратни талаб қилишини унутмаслигимиз лозим. Айрим ёш ёзувчилар нуқтаи назаридаги бир ғалати қараш жамоатчиликни ниҳоятда ташвишга солади. Уларнинг фикрича, замондошларимизнинг энг яхши фазилатлари аллақандай жисмоний заиф, руҳий думбул кишиларда мужассамланган эмиш. Буни Шароф Бошбековнинг «Тушов узган тулпорлар» драматик асарида кўриш мумкин. Асарнинг бош қаҳрамони ландовур бир йигит. Ҳамма уни тентакка чиқариб қўйган. Ўзи бундан ҳатто [illegible] дан тараша тушгандай бўса сўраб мурожаат қилади. Қизнинг ўз рақиби билан сўзлашиб турганини кўрганда «чаённи кўриб қолгандай» донг қотиб қолади. Совхоз директори, бўлим бошқарувчиси, агроном жамоат мулкини талон-торож қилиши билан ҳеч кимнинг иши йўқ. Фақат ўша телба йигиту район газетасидан келган мухбир йигит бутун бир жиноятчилар гуруҳини фош қилади.

Бизда газета ва журналлар, нашриётлар, саҳналар кўп. Уларда энг сара асарлар танлаб олиниб, эълон қилинади. Ёзувчиларимизнинг айримлари буни бошқача тушуниб, бир газета ё журналда, нашриётда ёки театр саҳнасида «ўтмаган» ўз асарини кўтариб иккинчи нашрга ёки саҳнага олиб боради. Лекин ҳеч бир матбуот, ҳеч бир театр саҳнаси идеалларимиздан узоқ бўлган ғоясиз асарларга ўрин бермаслиги керак.

Баъзи ёшларимиз бўлса хаёлига келган ҳодисаларни ёзишдан тап тортмаяптилар. Ёш ёзувчи Салоҳиддин Сирожиддиновнинг «Маржон» ҳикоясини олиб кўрайлик. Онасининг нопоклигини фош қилган фарзандларини муаллиф меҳр билан тасвирлайди. Ҳаётда балки шундай ҳодиса учрар. Аммо уни типиклаштириш шартмикин?! Ўз фарзандларининг истиқболини ўйлаб ҳаётнинг ҳамма лаззатларидан воз кечган фидойи оналаримиз озми?! Ёш ёзувчи нима учун фидойи оналарни улуғлаши мумкин эмас. Нима учун ҳаётда онда-сонда учраб турадиган воқеани ҳикоя учун танлаб олди?

Айрим ёшларнинг асарларини ўқиганимизда, улар гарчи талантли бўлсалар-да, ҳали ҳаётни яхши билмасликлари яққол кўзга ташланиб қолади.

Мана бир мисол: Станислав Кулиш бошловчи ижодкор эмас. Унинг қаламига мансуб бўлган «Кўнгилхуш сайил» («Увеселительная прогулка») қиссасига ёшлар ҳаёти асос қилиб олинган. Молпарастлик, маънавий тубанлик, ахлоқий масъулиятсизлик — ёзувчи ўз диққат-эътибори марказига шу масалаларни қўймоқчи бўлган. Ёзувчи маънавий қолоқликни қаттиқ қораламоғи, шундай одамлар устидан ўз ҳукмини чиқармоғи керак эди. Асарда биз бундай ҳукмни учратмаймиз. Айтилмоқчи бўлган фикрнинг ноаниқлиги қиссанинг бадиий жиҳатдан нотўғри тузилишига олиб келган. Жиддий муаммолар билан шуғулланувчи жиддий адабиёт ўз қонунлари билан яшайди Юзакилик, масалага ўйламай-нетмай ёндашиб воқеликни бузиб кўрсатувчи асар бизга ётдир.

Адабиётимиз учун энг хавфлиси ғоясизликдир. Умумхалқ ардоғи билан қуршаб олинган бадиий адабиётимизда ғоясиз асарларга мутлақо йўл қўйиб бўлмайди. Мамадали Маҳмудовнинг «Ўлмас қоялар» романида йўл қўйилган камчиликлар ўз вақтида газетамизда ўринли танқид қилинган эди. Унда тарихий кечмиш шарт-шароитлари реалистик тасвирланмаганлиги, ўтмиш ҳодисаларига ёндашишда айрим чалкашликларга йўл қўйилганлиги, асар қаҳрамонлари қайси табақа, қайси ижтимоий гуруҳ вакиллари эканини билиб олиш қийинлиги айтиб ўтилган эди. Аммо роман ҳалига қадар қайта ишлангани йўқ.

Адабиётимизда бадиий прозанинг тематикаси бой ва ранг-барангдир. Ўзбек адабиётида атеистик мавзу азалдан ижодкорларнинг эътиборида бўлган. Ўзбек демократ шоири Муқимийнинг ажойиб сатирик асарлари шариат пешволарининг ҳақиқий башарасини фош қилиб, улар ниқобини шафқатсиз юлиб ташлаган эди. Революционер шоир Ҳамза ижодида бу мавзу янада ривожлантирилди. Илмий-атеистик тематика атоқли адибларимиз Ғафур Ғулом ва Абдулла Қаҳҳор ижодидан кенг ўрин олган эди. Лекин нима учундир ҳозирги ёзувчилар ижодида бу мавзу сусайиб кетди. Нега энди ҳозир ёзувчиларимиз бу мавзуни ёритишдан чўчийдиган бўлиб қолишди? Ахир, идеологик кураш тобора кескинлашиб бораётган ҳозирги пайтда шу мавзуда кенг кўламли, дадил ва теран асарлар яратиш ёзувчиларимизнинг муқаддас бурчи эмасми? Тўғри, адабиётимизда бу мавзу йўқолиб кетди деёлмаймиз. Чунончи, Тоғай Мурод «Ойдинда юрган одамлар» қиссасини яратди. Адабий жамоатчилик бу асар ҳақида ўз вақтида тегишли фикрини билдирди. Ёзувчи сўздагина эмас, амалда ҳам виждон амри билан иш кўриши, ўзининг барча интилишларида совет турмуш тарзининг энг яхши анъаналари учун кураш олиб бориши зарурлигини яхши билиб олиши керак. Эски урф-одатларга муккасидан берилиб кетган, янгиликларни тан олмайдиган, янгилик руҳи билан яшамайдиган, бидъатга берилган кишилар ҳали ҳам йўқ эмас. Маълумки, диний ақидалар жаҳолатни, қолоқликни тарғиб қилади.

Шеъриятимизда жиддий сифат ўзгаришлари рўй бераётганини эътироф этмоқ қувончлидир. Шеъриятимиз ёшлар ҳисобига янги қудрат, шиддат касб этди. Гражданлик оҳанглари баланд пардаларда куйланмоқда. Шоирларимиз Бутуниттифоқ минбаридан шеър ўқимоқда. Афсуски, юксак ғоявий мазмунга эга бўлган шеърлар қаторида баъзан майда, мазмунан хира, мавҳум шеърлар ҳам учраб туради. Мана, ёш шоир Рауф Парфининг қаламига мансуб бўлган «Мен ёлғизман, ғулув, ҳаяжон» шеъридан олинган сатрлар:

«Ҳасрат кўксимга қуюлар,
Кўз ўнгимда бу ёруғ жаҳон
Мунгли қўшиқ каби туюлар...
Атиргулнинг қўллари синган.
Ёмғир ёғар, оғрир чуқур из.
Ҳаяжоннинг тили кесилган
Мен ёлғизман. Овозим ёлғиз».

Бу нимaнинг оқибати? Нега истеъдодли шоир умидсизликка тушиб қолди экан? Ҳаққоний таҳлилдан узоқлашиб, зўр бериб бир-бирини мақташлар, ҳаддан ташқари юқори баҳо беришлар оқибати эмасмикан.

Бундай мақтовлар ҳатто истеъдодли санъаткорлар ижодига ҳам зарар келтиради. Шеъриятимизнинг етук намояндаларидан бири Шукрулло «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» газетасида эълон қилинган «Аср баҳси» поэмасида фан-техника революциясининг буюк ютуқларига лоқайд қарайди, ўтмишни, «ариққа нонни оқизоқ қилиб еган» даврларни қўмсайди. Социал тараққиёт тез суръатлар билан ривожланаётган, фан-техника революцияси бутун экономикамиз юксалишининг асосий омили эканлигини наҳотки муаллиф билмаса?

Кези келганда адабий танқидчилигимиз ҳақида баъзи мулоҳазаларни билдирмоқчимиз. «Танқидчиликнинг бурчи, — дейилади КПСС Марказий Комитетининг «Адабий-бадиий танқидчилик ҳақида»ги қарорида, — ҳозирги замон бадиий жараёнидаги ҳодисаларни, тенденцияларни ва қонуниятларни чуқур таҳлил этиб беришдан, ленинча партиявийлик ва халқчиллик принципларининг мустаҳкамланишига ҳар тарафлама кўмаклашишдан, совет санъатининг юксак ғоявий-эстетик савияси учун курашишдан, буржуа мафкурасига қарши изчил кураш олиб боришдан иборат».

Масалага шу позициядан туриб ёндашганда адабиётимиз жонкуярлари бўлмиш танқидчилар шаънига жиддий эътирозлар билдиришга тўғри келади. Бизда баъзи танқидчилар фақат ўзлари танлаб олган ёзувчилар ҳақида фикр юритадилар. Айрим танқидчилар эса жиддий ижодий изланиш, чуқур тадқиқот ишлари олиб бориш ўрнига вақти матбуотда илгари эълон қилинган адабий-танқидий мақолаларни тўплаб уларни қайчилайдилар-да, ўзларининг оригинал, ижод маҳсули сифатида кўрсатишга ҳаракат қиладилар.

Баъзан эса танқидчилигимиз адабий жамоатчилик, минг-минглаб ўқувчилар томонидан аллақачон эътироф этилган асарлар ҳақида, улардаги образлар халқ оммасининг севимли қаҳрамонларига, аниқроғи идеалларига айланиб қолган персонажлар ҳақида ўринсиз фикрлар айтиб, ўқувчиларнинг эътиқодига салбий таъсир кўрсатмоқдалар.

Ривожланган социализмнинг мукаммаллашиши жараёнида фаол иштирок этиш ҳар бир ёзувчининг бош вазифаси бўлиши керак. Филология фанлари кандидати Аҳмад Алиевнинг «Адабий мерос ва замонавийлик» китоби асосан 20-йиллар адабиётига бағишланган. Маданий меросни танқидий ўрганиш ва ўзлаштиришда ленинча кўрсатмага амал қилиш керак. Муаллиф эса ўша давр ёзувчиларининг (Фитрат ва Чўлпон) ижодига бир ёқлама баҳо берган. Автор ўз китобида кўпроқ уларнинг ижобий томонларини очишга, хизматларини бўрттириб кўрсатишга ҳаракат қилади. Бу ерда гап жанрда, мавзуда эмас. Бу ерда гап ёзувчининг ғоявий замини ва дунёқарашидадир.

Адабий танқид партиянинг адабиёт ва санъат масалаларидаги йўлини изчил ўтказиб, талабчанликни чуқур одоб билан, талантга нисбатан эҳтиёткорона муносабат билан қўшиб олиб боришга даъват этилган. КПСС Марказий Комитетининг 1983 йил июнь Пленумида таъкидланганидек, «Танқиднинг бурчи — жамиятимизга, идеологиямизга ёт фикрлар баён этилган, тарихий ҳақиқатдан чекинишга йўл қўйилган ишларга аниқ, партиявий баҳо беришдан иборат. Танқид бадиий жиҳатдан заиф, туссиз асарларга нисбатан ҳам юзхотирчилик қилолмайди».

Маълумки, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленуми сафларимиздаги соғлом танқид ва ўз-ўзини танқид муҳитини кучайтирди. Мазкур пленум партия турмушининг ҳаётий ленинча ақидаларидан келиб чиқиб, мавжуд хатоларни тезда тузатиш, экономикамиз тараққиётига ғов бўлаётган қийинчиликларни, партия, совет, хўжалик ва жамоатчилик, ижодий органлар томонидан йўл қўйилган камчиликларни журъат билан бартараф этишнинг аниқ ва тўғри йўлларини кўрсатиб берди. Бу эса ўз навбатида адабиёт ва санъатнинг ривожланишига сезиларли таъсир кўрсатади, бадиий баркамол, гражданлик эҳтироси билан йўғрилган янги асарларнинг вужудга келишига имкон яратади, албатта.

Яқинда Москвада бўлиб ўтган Бутуниттифоқ илмий-амалий конференциясида меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда кўпмиллатли совет адабиётининг роли ва конкрет вазифалари кенг таҳлил этиб берилди. Марксча-ленинча дунёқарашни, юксак гражданликни, социалистик Ватан учун фахрланиш туйғусини шакллантиришда, халқ турмушини янги маънавий дурдоналар билан бойитишда ижодкор зиёлиларнинг хизмати жуда катта эканлиги таъкидланди.

Ёзувчи ҳақиқат учун курашувчи, эзгулик жарчисидир. Адабиёт эса ҳаёт кўзгуси. Партия ва ҳукуматимизнинг шиори мана шундай. Ёзувчиларимиз КПСС XXVI съездининг, партия Марказий Комитети шундан кейинги Пленумларининг қарорларини актив амалга ошираётган бунёдкор халқимизга маънавий ёрдам беришга даъват этилгандир. «Халқ қаҳрамонлигини, жасоратини, меҳнатини тараннум этиш ёзувчилар учун ҳам фарз, ҳам қарз», деган эди буюк ёзувчи Михаил Шолохов. Ишончимиз комилки, коммунистик идеаллар тантанаси учун курашаётган адабиётимиз намояндалари давримизга муносиб асарлар яратадилар, замондошларимизнинг қаҳрамонона образларини тўлақонли ёритишда қўлларидан келган ҳамма ишни қиладилар.